

# RUKKILILL

Nr. 11

Murtud Rukkilille Ühingu teataja

Juuli 2008

Juba ammustest aegadest alates on rukkipõllult sinised õiesilmad jälginud Eesti talupoja töid ja tegemisi. Näinud tema higi ja pisaraid, rõõmu ja leina. Rukkilille on lapsekäed kimpu kogunud emale ja rukkililledest pärja on neiu pununud jaanipäeval oma armsamale.

Murtud Rukkilille Ühing on nüüdseks tegutsenud viis aastat. Võib ju tunduda, et see on lühike aeg, millega ei jõua midagi ära teha. Ometi on ühing vaatamata algusaegade raskustele ja tagasilöökidele praegu täies elujõus ja tulevikuplaanidega. Ühingu eesmärgiks on tegeleda elavate inimestega, aidata ja koondada represseerituid. Viie aasta sisse on mahtunud palju - konverentse, reise, mälestusmärkide avamisi, kokkusaamisi, vastuvõtte ja veel palju muud. Katsume olla nagu meie rahvuslill – väike, aga visa vaatamata kõigile eluraskustele.

Las jääda ikka meie töid ja tegemisi jälgima rukkipõllu sinised õiesilmad!



## Suhted Venemaaga klaariks

Mis on Eesti-Vene suhetes tänaseks suurimaks komistuskiviks? Eesti poliitiline eliit ja selle teenistusse rakendunud ajakirjanikud, nagu pakub Rein Veidemann, või hoopis Venemaal võimu eviva eliidi seos endise KGBga?

Tegelikult ei üks ega teine. Suurimaks takistuseks ning üldiselt madala usaldusfooni loojaks on kaks väga erinevas suunas liikuvat identiteedilugu ehk väärtusruumi. Otsati on tegemist objektiivse paratamatusega (ajalugu ju ei muuda), kuigi eriti jõuliselt on see tunnetatav viimase kümnendi jooksul. Samal ajal, kui Eestist on saanud Euroopa Liidu ja NATO liikmesmaa, on Venemaa kiirelt tagasi pöördunud endale mugava autoritaarsuse juurde. Seejuures suurimaks lahutajaks on kujunenud ajalugu. See teadmine jätab kahjuks tänastele poliitikutele nii Moskvas kui Tallinnas üpris ahta tegevusruumi.

Viimaste nädalate uudised reageeringutest Moskvas Läti dokumentaalfilmile „The Soviet Story“, Eesti lipu rüvetamisest Peterburi

võiduparaadil või Venemaa massimeedia propagandistlik tähelepanu Hiiumaal jätkuval Arnold Meri kohtuprotsessile on vaid järjekordsed viited sellele, kuidas identiteedilugude peamine kujundaja - ajalugu ehk täpsemalt erinev ajalootunnetus - meie tänaste suhete tausta vormib.

Isegi siis, kui me püüaks taandada ajaloo oma poliitilise debati päevakorrast, ei kao Teise maailmasõja liiga lähedane ja lahtivaidlemata pärand lihtsalt niisama. Kui siia lisada veel kommunismi kuritegude teema, kus napib patukahetsust, siis võib eeldada, et emotsionaalseid ja suhete normaliseerimist segavaid pingeid Eesti ja Venemaa vahel kipub jätkuvalt olema liiga palju. Umbes sama on seis ka Venemaa suhetes teiste Balti ja Ida-Euroopa riikidega.

Meie probleem seisneb selles, et Lääne-Euroopas on Teise maailmasõja lõpp juba ammu läbi vaieldud ning seepärast jäävad meie püüdlused oma töö seletamisel või ka suhete pingepõhjused Venemaaga meie sõprade hulgas ähmaselt mõistetavaks.

Kuid see ei tähenda, et me peaksime oma sammud tagasi pöörama. Pigem vastupidi.

Samas olen jätkuvalt veendunud, et vaatamata kõigile kirjeldatud raskustele peaksime püüdlema poliitiliste suhete mitmekesistamisele Venemaaga. Nagu varem olen juba maininud, mingit võlukepikest suhete kiireks normaliseerimiseks pole olemas.

Üheks sammuks, mida saaks Riigikogu astuda, on parlamentaarsete kontaktide kasutamine. Minu enda senine kogemus Riigikogus räägib seda, et vaatamata nende kokkusaamiste madalale kasutegurile on avatud rääkimine ka kõige teravamates küsimustes parem tobedast põrnitsemisest.

**Marko Mihkelson**  
**Riigikogu Euroopa Liidu asjade**  
**komisjoni esimees (IRL)**

## Lugupeetud Rukkilille toimetus

Ma otsin taga saatusekaaslast, kes 1949. a märtsis saadeti Siberisse Omski oblastisse Kormilovski rajooni Krasnaja Tuula sovhoosi. Meid ei olnud palju ja meie isad-emad on juba ammu surnud. Meie, kes veel praegu elame, olime kooliõpilased või mõni aasta vanemad. Praegu oleme kõik pensionärid. Ka meie seast on juba lahkunud. 1953. a suvel peale Stalini surma viidi meid üle teise rajooni Atšairi sovhoosi 5. osakonda, kus varem oli 8. vangide koloonia. Vangid lasti amnestiaga vabaks, aga põldudele oli töökäsi vaja. Seal Irtõši jõe kaldal möödusid meie viimased Siberiaastad kuni 1957-58. Tulime pea kõik peale ühe perekonna tagasi Eestisse. Peale seda kadusid meie sidemed ja ma ei tea midagi saatusekaaslastest. Üht-teist on kuulda, kuid ma ei tea aadresse ja abiellunute uusi perekonnanimesid. Tahaks väga kokku saada ja meenutada kaugeid aegu, millest on möödunud juba tervelt 50 aastat (ja kes teab, palju meile neid veel antud on).

Palun kirjutada aadressil Kalevi 124 TARTU 50106 Enn Kallas või helistada telefonil 734 43 95.



14. juunil toimusid mitmel pool Eestis mälestusüritused juuniküüditamise ohvritele. Kuusalus kogunes Murtud Rukkilille esindus mälestamiseks juuniküüditamist 2004. a. avatud mälestusmärgi juurde, kuhu asetati lilled ja küünel.

## Seal, kus heliseb muusika...

Murtud Rukkilille Ühingul on saanud traditsiooniks teha iga aasta üks reis välismaale. Seekordne reis oli neljas.

Üheks põnevamaks külastuseks kujunes jalutuskäik Partnachklammis – mäekuruss kärestikulise mägijõe kaldal. Reisi lõpetas



### Reisieltskond kaunis Oberammergau linnakeses

Sihtpunktiks Austria ja Baierimaa ning reisi motoks pandi üheskoos “Vabaduse kutsel”.

Reis algas varahommikul sõiduga läbi Baltimaade. Õhtuks jõudsimme Varssavisse. Järgmise päeva õhtu ja öö veetsime juba imekaunis Viinis, kus oli võimalus külastada veinikeldrit.

kaunis Münchener linn.

Koduteel said kõik reisijad avaldada oma arvamust reisist küsitluslehe kaudu. Oli üllatav, et tagasiside oli üksnes positiivne ja hoolimata vanusest või tervislikust seisukorrast jätkub reisijaid veel pikaks ajaks. Väga emotsionaalseks kujunes reisi lõpp. Uurides reisijate muljeid läbielatud,



### München

Sügava mulje jättis reisijatele järgmisel päeval toimunud ekskursioon Viinis: Schönbrunni loss, kaunid kirikud ja kesklinnamelu. Paadisõit maalilisel mägedega ümbritsetud Königssee järvel, ajaloolise Salzburgi külastus ja sõit tõstukiga Kehlsteini vaateplatvormile olid meeldejäävamad sündmused neljandast päevast. Vaateplatvormil takistas kauni vaate nägemist küll tihe udu, aga omamoodi eksootika oli seegi. Baierimaalt jääme meenutama võimsaid mägesid ja jõgesid vaheldumas väikeste linnakestega.

selgus, et paljudele on andnud reisimine selle seltskonnaga uut jõudu ja elurõõmu. Pisarsilmi mindi reisi lõppedes laiali ja lubati järgmisel aastal vaatamata kõigele uuesti reisima tulla.

Nagu ka varasematel aastatel, oli reisirallidajaks Tensi Reisid, mille imetoredale giidile Merlele kuuluvad reisieltskonna suurim tänu ja poolehoid. Kasutati firma Oma Buss teenuseid, mille bussijuhid Varno ja Andi on samuti ära teeninud reisijate tänusõnad.

## Raske tee õigluseni

Totalitaarsete režiimide – kommunistlike, natsionaalsotsialistlike, fašistlike jt - ühiste kuritegude tagajärjel on inimkond viimase saja aasta jooksul kandnud suuremaid kaotusi kui mistahes looduslike katastroofide läbi. Kõik see on toimunud põhjusel, et võimul olnud või ka olevatele kurjategijatele pole õigel ajal vastu astunud või on seda tehtud alles siis, kui on olnud juba hilja. Suur terror sai võimalikuks üksnes suurte valede tõttu, mille tagajärjel on nüüd väga raske, kui mitte võimatu, ühe või teise sündmuse, rahvaste vastu suunatud ülekohtu heaksteigemist taotlema. Ikka ja jälle leiame inimesi, kes eitavad kategooriliselt ühe või teise režiimi või valitsuse kaastegevust meie rahva hävitamisel. Nii mõneski varem kommunistliku diktatuuri all olnud riigis on ikka veel võimul neid, kes selle diktatuuri ajal kas olid kompartei liikmed või harjusid oma võimuloleku aastatel rahvale valetama. See pole ainult Eestis nii ja teeb väga raskeks leida õigusvastaselt represseeritud teed õigluseni.

Minu probleemid antud asjas on seotud eelkõige minu kui mittejuristi ebakompetentsuse ja teadmatusega orienteerumisel juriidilises atmosfääris ning oskamatusena kasutada õigel ajal sobivaid juriidilisi vahendeid. Olen pöördunud näiteks rahvusvahelise inimõiguste kohtu poole, aga kahjuks selgus pärast kõikide protseduuri- ja muude reeglite läbilugemist, et see on ebaseaduslik ja ebaseaduslikult represseeritud nõudmisi ilma eelneva siseriigilise menetlusest tuleneva kohtuotsuselangetamist. Kuna rahvusvaheline kohus ei ole apellatsioonikohtuks rahvuslike kohtute jaoks, ei ole ta ka pädev nende otsuseid muutma või tühistama. Üksikisiku poolt kuritegeliku, totalitaarse riigi, sealjuures võõra riigi kommunistliku režiimi vastu suunatud kaebusi ei pruugi isegi Eesti kohtud tõsiselt võtta teades, et rahvusvaheline kohus saab vaid selliseid kaebusi vastu võtta, mis on suunatud riikide vastu, kes on ratifitseerinud Euroopa inimõiguste konventsiooni või vastava lisaprotokollid, mis viitavad sündmustele, mis on aset leidnud pärast vastavalt kindlaks määratud aega.

Ajal, mil paljud tuhanded meie kaasmaalased, sh ka mina, hulgalistes Siberi vangilaagrites ja Venemaa vanglates ikka veel oma võõra võimu poolt välja mõeldud karistusi kandsime, lootsime omavahelistes jutuajamistes uue Eesti Vabariigi sünnisse koos asjalike, meie endi poolt valitud riigiametnikega, kes seisaksid meie riigist pärinevate süütuult süüdi mõistetud kodanike nagu ka kõigi teiste kodanike huvide eest.

Lootuses leida tõde ja õiglust ning näidates juristidele ette dokumente, mis

tõendavad näiteks minu Saksamaal saadava pensioni suurust, sain summa korrutamisel viieteistkümne ametnikelt korrapealt rikkuri tiitli, mis ühtis vist kulaku omaga, millega sageli Eestis erakõnelustel ikka veel ehitakse kunagisi eesti talupoegi. Sealjuures ei mõtle keegi sellele, kui suurel on Saksamaa tööliste ja pensionäride väljaminekud, mis näiteks minu puhul katavad parajalt minu pensioni suuruse.

Minu ring sai täis väga viisakate ja sõbralike eestlastest noorte juristide kahetsusavalduste saatel, mis puudutas nendepoolse õigusabi valdkonda. Neilt sain ka sõbraliku viite Murtud Rukkilille Ühingu, mille eest olen neile tänulik, sest see tõi mind Teie väga sõbralikku ringi. Te kinkisite mulle väga huvitava ja kauaks meelde jääva reisi suurepäraselt väljavalitud marsruudil, mis eemaldas mind hetkeks Tallinnast ning tõi mind taas mu kallile isamaale lähemale.

Ma ei erine mitte millegagi kõikidest teistest kunagistest saatusekaaslastest, ükskõik millistelt kontinentidelt või maadelt nad ka ei pärinenud. Ka minu kunagised kaasvõitlejad ja selle tõttu kannatanud Saksa riigi alamad peavad visalt võitlema oma inimõiguste taastamise eest. Kõikjal käib ühtlasi võitlus valedega.

Minust sai sama hästi kui sunniviisiliselt Saksa kodanik. Mulle ei antud pärast mu vabanemist vangilaagritest ja neile järgnenud sundasumiselt kohta elamiseks minu sünnimaal, isegi mitte minu endises kodukohas, kodulinna ja korteris, milles valitsesid kümme aastat võõra võimu kodanikud, kes ootasid vaid esimest võimalust minu tagasisaatmiseks Siberisse - võimalikult igaveseks, kui ma tõesti peaksin sealt kord tagasi saabuma. Pärast kümneaastast eemalolekut oma isamaast soovisin ma oma elu seada oma soovi kohaselt ning mitte alluda, vähemalt selles küsimuses, võõra võimu esindajatele. Kuna sellist võimalust mulle ei antud, olin sunnitud otsima uut elukohta ja ühtlasi ka elukaaslast väljaspool Eestit – maad, mis minu naastes ei olnud enam kaugeltki see maa, mis oli säilinud minu lapsepõlvemälestustes.

Nelja nädala pärast täitub nelikümmend üks aastat sellest päevast, mil lahkusin Eestist oma uuele kodumaale, kus olen seniajani elanud tsiviliseeritud inimeste keskel. Siin võeti mind esimestest hetkedest peale avalikäsi vastu kui oma inimest, küsimata, kust ma tulen, ehkki ka siin ei puudunud oma varjuküljed - ka siin jälitati inimesi nende ilmavaadete pärast ning ka meie pere ei jäänud sellest puutumata.

Uldo Juursalu

## Naljanurk:

### Politruk pajatab

Küüditamine oli läbi. Maa oli tühi ja paljas, ainult vastloodud kolhooside nimesildid uhkeldasid vastu. Politrukkide hirmukorra ja tihti ka saamatu juhtimise all loodeti näha helget homset. Tulemuste saavutamiseks kehtestati kõikvõimalikud riigimaksud ja nagu ikka, tabasid need nõrgemaid ja kehvemaid. Lõuna-Eestis elas lesknaine kahe väikese lapsega sauna sisseseatud elukohas, sest elumaja ja muu vara oli hävinud sõjakeerises. Ainus toitja oli lauta jäänud kondine lehm. Pandi siis ka lesknaisele kui ENSV täieõiguslikule kodanikule riiginorm kaela. Polnud seda millegagi tasuda, ei aidanud nutt ega palumine. Ka surm ei võtvat sealt, kus midagi pole. Sõitis linnast kohale nahkmantlis politruk, samuti naine ja kuuldavasti ka ema. Punetava näoga sammus ta lauta, tõi lehma välja ja andis üle riiginormiks. Nagaanile patsutades sõimas veel kohalikud aktivistid läbi, et nood ei saanud hakkama riigikohustustega. “Näetsa, tõi oma käega laudast elaja välja, mis tost, et latse vahtisiva tatiste ninadega laudaukse peal.” Jumal teab, kus on selle politruki haud ja kas keegi sinna lilli ka viib.

### Metsavend muheleb

Oli jõulu-aeg. Kuigi kommunismitont luuras ringi, peeti ikkagi pidusid. Paksude kardinat varjus lauldi kodumaiseid jõululaule. Kord kogunesid metsavennad hardusajaks ühte tallu. Söödi, joodi, arutati ilmaasju, et millal tuleb valge laev. Usuti ja loodeti. Mõne aja pärast võttis üks metsavendadest automaadi õlale ja astus uksest välja. “Lähem vaatan korra, mida kommuud naabertalus teevad,” ütles ta toasolijatele. Natukese aja pärast tuli vend tagasi, pani automaadi nurka ja ohkas: “Uksed olid kinni, maja pime, ilmselt olid parteikoosolekul,” selgitas ta. Kes teab, võib-olla laulsid ka nemad pimedas ja paksude kardinat taga hoopis “Internatsionaali”.

## Isekeskis maarohtudega

Mai lõpus toimus Mõnistes Eesti kodu mälestuskompleksi juures tervisepäev pealkirjaga „Isekeskis maarohtudega“. Inimene on teatavasti osake loodusest. Tervisepäeva eesmärk oligi teavitada alternatiivsetest ravivõimalustest ja looduse tervendavast mõjust. Lisaks ettekannete kuulamisele said osalejad nautida ilusat ilma vabas looduses, näha vanu tuttavaid



ja pidada piknikku. Rahvast oli kohale tulnud üsna palju. Oli tore näha, et koos represseeritutele olid kaasas ka nende lapsed ja lapselapsed.

Ettekannetega esinesid loodusetundja Suido Siilak, kes tutvustas pendli võimeid, Süvahavva loodustalu perenaine Reet Pettai, kes rääkis oma ravimtaimedest, ning Eve Sits, kes esitles tema poolt esindatava firma toodangut.



Päev hinnati osalejate poolt igati õnnestunuks. Leiti, et see oli hea võimalus tulla eemale linnakärast ning veeta huvitav päev sõprade ja tuttavate seltsis.

## Rukkilille rahva tervisekoolitus

Siberi vangilaagrites kaotatud noorusaastad ja saadud tervisehädad pole uudiseks. Mida aeg edasi, seda rohkem hakkab tervis tunda andma. Mida teha ja kuidas tulla toime iseendaga?



Paarkümmend ühingu liiget kogunes aprilli lõpul ligi nädalaks ajaks Toila Tervisekeskuse. Osalejatel oli võimalus sealsete kogenud arstide käest saada personaalset nõu oma tervisehädadele ja leida just endale sobiv protseduur pakutavatest. Võimalus oli saada erinevaid massaaže ja veeprotseduure, käia saunas ja jõusaalis, harrastada vesivõimlemist või lihtsalt lõõgastuda mullivannis. Toitlustamine oli mitmekesine ja sobilik igale maitsele. Toimus ka koolitus „Krooniliste haiguste ennetamine eakana“, mis oli pühendatud spetsiaalselt represseeritute terviseprobleemidele. Koolituse viis läbi pr Erika Kruup. Peale üritust tehtud küsitlusest selgus, et osalejad jäid veedetud ajaga väga rahule ja igaüks leidis midagi enda jaoks. Üldiseks sooviks oli, et taolised



üritused jätkuksid ka edaspidi. Palju sõltub riigipoolsest ja sponsorite abist, nendele ka suurim tänu ühingu poolt.

MRÜ

Murtud Rukkilille Ühing teeb kokkuvõtteid küüditatute töötamisest ja õppimisest Siberis. Palume soovi korral saata toimetuse aadressil andmed, kus, millal ja kui kaua töötasite või õppisite, olles Siberis. Kui on teada, võiks lisada ka antud majanduspiirkonna praeguse nimetuse ja seisukorra. Kaalumisel on kahjunõude esitamine Venemaa veel tegutsevatele ettevõtetele, kus represseeritud sunnitööd tegid.